

Cotonoun sopimuksen määräysten soveltamisen jatkamisen ja Samoan sopimuksen allekirjoittaminen ja väliaikaisen soveltaminen

Kokous

Eduskuntatunnus

U 21/2000 vp, U 4/2019 vp, UJ 25/2020 vp, UJ 19/2021 vp, UJ 21/2022 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

EU:n ja sen jäsenvaltioiden sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren (AKT) maiden suhteita määrittävän kumppanuussopimuksen (nk. Cotonoun sopimus, SopS 68 ja 69/2005) voimassaolo päättyi 28.2.2020. Sopimuksen määräysten soveltamista on sopimuksettomien tilan välttämiseksi tämän jälkeen jatkettu AKT–EU-suurlähettiläskomitean päätöksillä viiteen otteeseen.

Neuvosto teki 23.10.2023 päätöksen EU:n kannasta Cotonoun sopimuksen soveltamisen edelleen jatkamiseksi joulukuun 2023 loppuun. AKT–EU-suurlähettiläskomitea tulee kirjeenvaihdolla antamaan lopullisen hyväksynnän päätökselle Cotonoun sopimuksen soveltamisen jatkamisesta 31.12.2023 asti.

Neuvoston päätös Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden ja Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden järjestön jäsenten välisen uuden kumppanuussopimuksen (ns. Samoan sopimus, aiemmin kutsuttu Post Cotonou- sopimukseksi) allekirjoittamisesta Euroopan unionin puolesta ja sen väliaikaisesta soveltamisesta hyväksyttiin ulkoasiainneuvostossa 20.7.2023. Sopimus on tarkoitus allekirjoittaa Samoalla 15.11.2023 ja sen väliaikainen soveltaminen alkaisi 1.1.2024. Suurin osa jäsenvaltioista, ml. Suomi, allekirjoitti sopimuksen ennakkoon Brysselissä 20.9.2023.

Samoan sopimusta on tarkoitus soveltaa väliaikaisesti unionin toimivaltaan kuuluvien määräysten osalta, mukaan lukien ne, jotka kuuluvat unionin toimivaltaan määritellä ja toteuttaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, ja siltä osin kuin ne soveltuvat unioniin. Sopimus tulee sen 98 artiklan mukaan voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot sekä vähintään kaksi kolmasosaa AKT-järjestön jäsenistä ovat saattaneet päätökseen sisäiset menettelynsä ja tallettaneet sitoutumisasiakirjansa.

Suomen kanta

Suomi pitää tärkeänä, että Cotonoun sopimuksen soveltamista jatketaan sopimuksettomien tilan välttämiseksi siihen asti, kunnes uusi unionin ja AKT-maiden välinen kumppanuussopimus tulee voimaan tai sitä aletaan soveltaa väliaikaisesti, sen mukaan, kumpi ajankohdista on aikaisempi. Näin ollen Suomi tukee sitä, että Cotonoun sopimuksen soveltamista jatketaan vuoden loppuun saakka.

Pääasiallinen sisältö

Cotonoun sopimuksen voimassaolo päättyi sopimuksen 95 artiklan 1 kohdan mukaisesti 28.2.2020. Cotonoun sopimuksen 95 artiklan 4 kohdan toisen alakohdan mukaan AKT–EU-ministerineuvosto hyväksyy siirtymävaiheen toimenpiteet, joita mahdollisesti tarvitaan ennen kuin uusi sopimus on tullut voimaan. Cotonoun sopimuksen 15 artiklan 4 kohdan nojalla ministerineuvosto voi siirtää toimivaltaansa suurlähettiläskomitealle.

Ministerineuvosto siirsi 23.5.2019 suurlähettiläskomitealle toimivallan päättää siirtymävaiheen toimenpiteistä. Sopimuksen voimassaolon päättymisen jälkeen sopimuksen määräysten soveltamista on sopimuksettomien tilan välttämiseksi jatkettu AKT–EU-suurlähettiläskomitean päätöksillä viiteen otteeseen (SopS 21/2020; SopS 121/2020; SopS 76/2021; SopS 49/2022; SopS 63/2023).

AKT–EU-suurlähettiläskomitean viides päätös Cotonoun sopimuksen määräysten soveltamisen jatkamisesta on voimassa 31.10.2023 saakka. Koska uutta kumppanuussopimusta aletaan väliaikaisesti soveltaa vasta 1.1.2024, Cotonoun kumppanuussopimuksen määräysten soveltamista esitettiin jatkettavan kuudennen kerran suurlähettiläskomitean päätöksellä 31.12.2023 asti.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Unionin kantaa Cotonoun kumppanuussopimuksen määräysten soveltamisen jatkamiseen koskevassa neuvoston päätösluonnoksessa on menettelyllisenä oikeusperustana SEUT 218 artiklan 9 kohta, jonka perusteella neuvosto tekee komission tai unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta päätöksen muun muassa sopimuksella perustetussa elimessä unionin puolesta esitettävien kantojen vahvistamisesta, silloin kun tämän elimen on annettava säädöksiä, joilla on oikeusvaikutuksia. Aineellisenä oikeusperustana esitetään SEUT 217 artiklaa, jonka mukaan unioni voi tehdä yhden tai useamman kolmannen maan tai kansainvälisen järjestön kanssa sopimuksia assosioinnista, joka koskee vastavuoroisia oikeuksia ja velvollisuuksia, yhteistä toimintaa ja erityismenettelyjä. Neuvoston päätös unionin kannan vahvistamisesta edellyttää yksimielisyyttä.

Samoan sopimuksen allekirjoittamista ja väliaikaista soveltamista koskevassa päätöksessä aineellisenä oikeusperustana on niin ikään SEUT 217 artikla ja menettelyllisenä oikeusperustana SEUT 218 artiklan 5 kohta ja 8 kohdan toinen alakohhta, jonka perusteella neuvosto tekee ratkaisun yksimielisesti, koska kyseessä on assosiaatiosopimus.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamenttia tiedotetaan välittömästi ja täysimääräisesti menettelyn kaikissa vaiheissa SEUT 218 artiklan 10 kohdan mukaisesti.

Kansallinen valmistelu

Asia on ollut ulkosuhdejaoston kirjallisessa menettelyssä 24.-26.10.2023.

Eduskuntakäsittely

Ns. Post-Cotonou-neuvotteluista on aiemmin annettu eduskunnalle selvityksiä 1.9.2022 päivätyllä U-jatkokirjeellä (UJ 21/2022 vp), 8.11.2021 päivätyllä U-jatkokirjeellä (19/2021 vp), 22.9.2020 päivätyllä U-jatkokirjeellä (UJ 25/2020 vp), 4.7.2019 päivätyllä U-kirjelmällä (U 4/2019 vp), 7.2.2018 päivätyllä E-kirjeellä (E 2/2018 vp) sekä 8.2.2017 päivätyllä E-kirjeellä (E 3/2017 vp).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ks. U 4/2019 vp.

Cotonoun sopimuksen soveltamisen jatkamisesta on tarkoitus antaa ulkoministeriön ilmoitus säädöskokoelman sopimussarjassa, vastaavasti kuin tehtiin edellisten transitiopäätösten osalta ((SopS 21/2020; SopS 121/2020; SopS 76/2021; SopS 49/2022; SopS 63/2023).

Taloudelliset vaikutukset

Ks. U 4/2019

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

- Neuvoston päätös AKT–EU-suurlähettiläskomiteassa Euroopan unionin puolesta otettavasta kannasta AKT–EU-kumppanuussopimuksen 95 artiklan 4 kohdan mukaisten siirtymävaiheen toimenpiteiden hyväksymisestä annetun AKT–EU-suurlähettiläskomitean päätöksen N:o 3/2019 muuttamiseen (COM2023 595 final)

- Neuvoston päätös Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden ja Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden järjestön jäsenten välisen kumppanuussopimuksen allekirjoittamisesta Euroopan unionin puolesta ja sen väliaikaisesta soveltamisesta (ST 8371/23 DCL1)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Tarkastaja Anna Malinen, UM/KEO-10, anna.malinen@gov.fi, 050-3398515

VAHVA-tunnus

EU/934/2022
EU/1142/2023

Liitteet

Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite

Napsauta tähän ja kirjoita viite